

Projecte Patis Actius i inclusius

Foment de l'Esport i la Convivència al Centre

Col·legi Manuel Sanchis Guarner

Dades del Centre

Nom: CEIP Manuel Sanchis Guarner

Codi: 46017584

Adreça: Carrer San Felipe Nº1

Adreça electrònica: 46017584@edu.gva.es

Pàgina Web: <https://portal.edu.gva.es/46017584/>

Telèfon: 962249750

Justificació del projecte

El present projecte naix de la necessitat de promoure hàbits saludables, la convivència positiva i la inclusió dins dels temps d'esplai, en endavant, pati. Aquest projecte naix de l'observació que els patis són espais fonamentals per al desenvolupament personal, social i emocional de l'alumnat, i per això volem convertir-los en espais actius, inclusius i educatius, on tots i totes tinguen cabuda.

Aquesta proposta està alineada amb la normativa estatal, com per exemple, atenent al Reial Decret 57/2022, amb l'objectiu c):

“Adquirir habilidades para la resolución pacífica de conflictos y la prevención de la violencia, que les permitan desenvolverse con autonomía en el ámbito escolar y familiar, así como en los grupos sociales con los que se relacionan.”

A més, el projecte treballa directament les següents competències clau establertes per la LOMLOE:

e) Competència personal, social i d'aprendre a aprendre: El desenvolupament d'aquesta competència implica que l'alumnat siga capaç de **reconèixer i gestionar les pròpies emocions, cooperar amb altres i aprendre de l'experiència**. Els patis actius afavoreixen aquest aprenentatge perquè converteixen l'espai del pati en un **context educatiu viu**, on l'alumnat experimenta, reflexiona i torna a provar de manera autònoma o si son menuts, guiada.

La participació en jocs cooperatius i activitats físiques inclusives ajuda a **desenvolupar la confiança en un mateix, a prendre decisions de manera responsable i a adquirir**

estratègies d'autoregulació emocional. Al mateix temps, fomenta la capacitat d'aprendre de l'experiència i de la interacció amb els altres, contribuint al desenvolupament integral de la persona.

A nivell pedagògic, el pati actiu es converteix en un **espai d'aprenentatge no formal**, on l'alumnat pot aplicar valors, habilitats socials i estratègies d'aprenentatge autònom que reforcen el treball a l'aula.

A més, també va alineat en les competències clau, concretament amb la competència ciutadana. Açò es degut a que el projecte de patis actius també promou la competència ciutadana, en tant que fomenta la participació responsable, el respecte mutu i la convivència democràtica. A través del joc inclusiu i cooperatiu, l'alumnat aprén a respectar normes comunes, resoldre conflictes de manera pacífica i valorar la diversitat com una riquesa.

Aquestes situacions quotidianes de joc permeten posar en pràctica valors essencials de la convivència: la igualtat d'oportunitats, la solidaritat, la tolerància i el respecte per les diferències individuals. D'aquesta manera, el pati esdevé un espai d'educació per a la ciutadania activa, on l'alumnat aprén a conviure, a cooperar i a contribuir al benestar col·lectiu del grup.

Oportunitat

Actualment al CEIP Manuel Sanchis Guarner, tenim dos edificis, un d'infantil i un de primària. A nivell organitzatiu, el pati ha millorat gràcies a la distribució de patis actius, on els espais han sigut assignats per a la pràctica de diferents activitats.

Volem, com a Centre, seguir potenciant aquesta distribució de jocs al pati, i fomentant la inclusió. Per tant, l'ajuda d'aquest projecte aniria encaminada a fer patis més atractius i inclusius per a tot l'alumnat. A més, el nostre Centre també ofereix les extraescolars gratuïtes per a tot l'alumnat que vol fer ús d'aquest servei, per tant, el material i millores adquirides, aniran enfocades també a aquest alumnat.

Per tant, aquest projecte es presenta com una oportunitat per a poder millorar aquests espais i material, fent-ho més accessible a tots.

Objectius generals

1. Fomentar la pràctica d'activitat física i jocs cooperatius durant el temps de pati.
2. Promoure la inclusió i la participació de tot l'alumnat, independentment de l'edat, capacitats o gènere.
3. Millorar les relacions interpersonals i la convivència escolar.
4. Desenvolupar habilitats per a la resolució pacífica de conflictes.
5. Potenciar valors com la cooperació, el respecte i la responsabilitat compartida.

Projecte

Marc teòric

Salas Sanchez (2020), al seu article publicat a la [revista Retos](#), afirma que el pati del col·legi és un dels espais on es donen la majoria de relacions socials espontànies i on l'alumnat es mou i juga amb llibertat. Representa aproximadament una dècima part del temps escolar anual, per això no tindre'l en compte suposaria perdre una bona oportunitat per millorar la salut, el benestar, les relacions i la prevenció de conflictes, a més de reconèixer-ho com l'espai educatiu que realment és.

Activitat física i rendiment acadèmic

Diversos autors destaquen les grans oportunitats que ofereix el temps de pati quan s'hi incorpora activitat física, ja que pot arribar a cobrir fins al 50% de l'activitat física diària recomanada (Tudor-Locke et al., 2006, citat per Hyndman et al., 2014). Les investigacions mostren que la pràctica regular d'activitat física pot tindre un impacte positiu en el rendiment acadèmic, gràcies als efectes beneficiosos sobre les funcions cognitives (Sofi et al., 2011), les funcions executives (Allan, McMinn i Daly, 2016), el comportament i la concentració a classe (Singh et al., 2012) i la salut psicològica (Busch et al., 2014).

Així, diversos estudis (Esteban-Cornejo I. et al., 2016; Busch V. et al., 2014; Singh A. et al., 2012) confirmen que hi ha una relació estreta entre el rendiment acadèmic i l'activitat física, ja que aquesta ajuda a millorar la concentració, l'atenció i permet a l'alumnat més inquiet alliberar energia.

En els últims anys, la neurociència també ha demostrat que l'exercici regular pot modificar l'entorn químic i neuronal del cervell, cosa que afavoreix l'aprenentatge i el desenvolupament cognitiu (Donnelly et al., 2016).

Millora de la salut i prevenció de la obesitat

En els països on l'alumnat practica 60 minuts diaris d'activitat física moderada o intensa, es detecten menys casos de sobrepès i obesitat (Quick et al., 2014; WHO, 2017). Tot i això, diversos estudis indiquen que només un terç dels xiquets europeus arriba a les recomanacions mínimes marcades per l'Organització Mundial de la Salut (De Cocker et al., 2011; Nelson, Neumark-Stzainer, Hannan, Sirard & Story, 2006; citat per Vidal, 2015). A més, Vidal (2015) alerta de l'augment de les hores de pantalla a què els estudiants estan exposats fora de l'horari escolar.

Segons l'OCDE (2017), en l'informe PISA 2015 (Volum III), aproximadament el 6,6% de l'alumnat dels països de l'OCDE no realitza cap tipus d'activitat física moderada o intensa fora de l'escola, i s'hi observa una bretxa de gènere, ja que la inactivitat és més alta en les xiquetes que en els xiquets. A més, l'estudi mostra que els estudiants físicament actius tenen menys probabilitats de faltar a classe sense justificació, de sentir-se exclosos del centre, d'experimentar angoixa per les tasques escolars o de patir assetjament escolar.

Millora de la convivència

Segons l'Informe Delors (1994) elaborat per la UNESCO, l'aprenentatge es basa en quatre pilars fonamentals: aprendre a fer, aprendre a ser, aprendre a aprendre i aprendre a viure. En aquest sentit, la innovació educativa d'un centre no pot ignorar el que passa durant els minuts de pati, un temps i espai on es produeix el major nombre d'interaccions i relacions personals.

Jarret (2002) destaca que les relacions entre companys al pati són un complement essencial per a l'aula, ja que fomenten la convivència i les habilitats socials. Tanmateix, la soledat i el silenci entre adolescents s'han convertit en una de les grans problemàtiques actuals: segons un estudi del King's College de Londres (2017), sis de cada deu joves entre 12 i 17 anys manifestaven sentir nervis en relacionar-se amb

persones d'orígens diferents, i un 36% admetia que li costava fer amistats (Deming, 2017).

Alguns exemples internacionals, com el de les escoles finlandeses, mostren la importància dels espais de recreació distribuïts al llarg de la jornada escolar, que afavoreixen el descans i la socialització. A més, Rhea (2018) defensa que el pati és un autèntic espai d'aprenentatge, on es promou la convivència, el moviment i la diversió adaptada a tot l'alumnat.

Finalment, el Centers for Disease Control and Prevention (2017) recomana que les escoles implementen programes que incloguen el pati dins de l'educació física, per tal de desenvolupar coneixements, actituds, habilitats i confiança que ajuden l'alumnat a mantenir un estil de vida físicament actiu i saludable.

Inclusió educativa

La inclusió de tot l'alumnat és un aspecte essencial a tindre en compte en l'organització del pati escolar. Aquest espai, sovint no estructurat i caracteritzat per la lliure elecció de companys i activitats, pot convertir-se en un moment de rebuig o soledat per a aquells xiquets i xiquetes que no tenen habilitats socials desenvolupades o que no disposen d'un grup de joc estable.

Per evitar-ho, es proposa que la comissió de pati impulse mesures que garantisquen un temps d'oci i convivència positiu per a tots. Un exemple és la creació d'un «espai amic», un lloc on els alumnes puguin anar quan vulguen jugar però no troben companys, convertint-se així en un punt de trobada per generar noves relacions. Una altra iniciativa és la instal·lació de zones de joc semiestructurades, amb activitats concretes que permeten organitzar-se prèviament i asseguren la participació i el gaudi de tot l'alumnat. Aquest tipus de propostes inclusives haurien d'incorporar-se als projectes de pati, amb l'objectiu de crear oportunitats per a tothom.

D'altra banda, l'estudi de Flores, Prat i Soler (2017, p.5) mostra una visió positiva del professorat d'educació física envers l'alumnat estranger, molt més favorable que la del professorat d'altres àrees. Segons aquest estudi, un 83% dels docents d'Educació Física afirmen que la presència d'aquest alumnat no interfereix negativament ni en la dinàmica de les classes ni en les seues tasques professionals.

Activitats realitzar al pati

Al pati, la comissió d'esports, organitzarà els patis en diverses estacions, on cada alumne i alumna troba el seu espai i la seua manera de participar. Les activitats esportives a la pista, com el colpbol o el futbol, fomenten la cooperació, la presa de decisions i el respecte per les normes, tot creant un ambient de joc net i participatiu.

D'altra banda, el campionat de pilota valenciana, basat en el model d'educació esportiva de Sidentop, permet introduir els valors de la nostra cultura i tradició esportiva des d'una perspectiva educativa. Aquest model situa l'alumnat en rols diversos (jugadors, àrbitres, entrenadors, organitzadors...), afavorint així la responsabilitat, la implicació i la comprensió global de l'activitat esportiva.

L'àrea JustDance, on l'alumnat balla de manera lliure o guiada, promou la expressió corporal, la creativitat i la inclusió, ja que és una activitat on tots poden participar sense necessitat de competència, potenciant l'autoestima i el sentit de pertinença al grup.

El joc del cementeri, a la pista destinada a aquesta activitat, ofereix una opció lúdica i dinàmica per a l'alumnat que busca una alternativa més recreativa però amb moviment, contribuint també al desenvolupament motor i a la cooperació entre iguals.

Finalment, l'àrea de bàsquet permet treballar valors com la superació personal, la cooperació i el respecte, alhora que es fomenta la participació tant en xics com en xiques, trencant estereotips i impulsant la igualtat en l'accés a l'activitat esportiva.

En conjunt, totes aquestes propostes converteixen el pati en un espai educatiu viu, on l'activitat física, el joc i la convivència es combinen per millorar el benestar, la inclusió i el clima escolar. El nostre objectiu és que cada minut de pati siga una oportunitat per créixer, compartir i aprendre.

Avaluació i impacte del projecte

El projecte inclourà una **avaluació final**, basada en:

- Observació directa de la participació de l'alumnat.
- Enquestes de satisfacció a alumnat i professorat.

- Valoració del nivell de convivència i del clima escolar abans i després de la intervenció mitjançant qüestionari CESC.

Aquesta avaluació es podrà entregar en cas que siga sol·licitada, sempre i quan es respecte la llei de protecció de dades.

Instruments d'avaluació

Els instruments que anem a utilitzar per avaluar els objectius anterior son els següents, relacionats amb els objectius del projecte:

OBJECTIUS	Instrument utilitzat
1-Práctica Activitat Física	Qüestionari Ad-hoc
2-Inclusió i participació de l'alumnat	Qüestionari validat per Colell i Escudé anomenat CESC (Conductes i Experiències Socials a Classe)
3-Millora de les relacions interpersonals i convivència escolar.	Qüestionari validat per Colell i Escudé anomenat CESC (Conductes i Experiències Socials a Classe)
4-Desenvolupar habilitats per a la resolució pacífica de conflictes.	Qüestionari Ad-hoc
5-Potenciar valors com la cooperació, el respecte i la responsabilitat compartida.	Qüestionari Ad-hoc

1- CESC: El qüestionari CESC (Conducta i Experiències Socials en Classe, Collell & Escudé, 2006) s'utilitza com a instrument per avaluar el maltractament entre iguals a l'escola, dins d'una aproximació multimodal. Aquesta metodologia combina informes del professorat, nominacions entre iguals i altres fonts d'informació, fet que permet obtenir una visió més completa de la realitat i dissenyar intervencions ajustades a cada situació. Els resultats mostren que el CESC és una eina molt adequada per detectar conductes agressives, prosocials i situacions de victimització dins del grup classe. A més, avalua diferents tipus d'agressivitat —física, verbal i relacional, tant directa com indirecta—, incorporant-hi la dimensió de l'exclusió social per evitar biaixos de gènere que apareixen en altres qüestionaris.

La tècnica de nominació entre iguals és clau, ja que els propis alumnes són els qui coneixen millor les dinàmiques del seu grup, i aquest mètode redueix els errors derivats dels autoinformes, tant per part dels agressors (que poden sobreinformar) com de les víctimes (que poden minimitzar o ocultar situacions). El qüestionari inclou també un sociograma, que ofereix una informació relacional molt valuosa per identificar xarxes d'amistat, suport i exclusió, i per planificar estratègies de protecció, com ara programes de tutoria entre iguals, cercles d'amics o companys tutors.

És una escala fàcil i ràpida d'aplicar, que pot aplicar-la el mateix professorat tutor, sempre que tinga coneixements bàsics del tema i sensibilitat per abordar-lo sense culpabilitzar. Aquesta prova no ha d'emprar-se per etiquetar l'alumnat, sinó com un recurs diagnòstic que ajude el professorat a conèixer la realitat del grup i planificar intervencions ajustades. Per tant, és una ferramenta molt útil per avaluar la implantació de les noves millores al pati.

2- Qüestionari Ad-hoc per avaluar l'impacte de la millora del nostre pati: Aquest qüestionari naix de la necessitat de poder avaluar la pràctica d'Activitat Física, les habilitats per a la resolució de conflictes, i potenciar valors com la cooperació, respecte i responsabilitat.

El qüestionari ha sigut dissenyat per la comissió de convivència del Centre i recolzat pel claustre.

- Per avaluar la **pràctica d'EF**, aquesta es realitzarà mitjançant observació directa per part del professorat (**pregunta 1,2 i 3**).

- Pel que fa a les **habilitats de resolució de conflictes** s'avaluaran mitjançant la comparativa de les faltes de disciplina al pati del curs anterior en respecte a aquest, i es registraran a la **pregunta 4**.
- Pel que fa a la **cooperació, respecte i responsabilitat**, s'utilitzarà un qüestionari realitzat a tutoria de forma mensual, on es preguntarà a l'alumnat els conflictes que han tingut, i al mateix temps, si necessiten ajuda per a sol.lucionar el conflicte. Aquest qüestionari serà avaluat trimestralment per observar si hi ha una reducció dels conflictes i millora en la resolució d'aquests per part de l'alumnat (**pregunta 5**).

Exemple del qüestionari Ad-hoc

Observació directa del professorat (Pràctica d'Educació Física)

1. Participació

activa:

L'alumnat participa activament i mostra interès en les activitats proposades durant les sessions d'Educació Física.

- ☐ Sempre
- ☐ Sovint
- ☐ A vegades
- ☐ Mai

2. Respecte

i

cooperació:

L'alumnat respecta les normes del joc, col·labora amb els companys i mostra actituds positives envers els altres.

- ☐ Sempre
- ☐ Sovint
- ☐ A vegades
- ☐ Mai

3. Responsabilitat

i

esforç:

L'alumnat mostra responsabilitat envers el material i es compromet amb l'activitat, esforçant-se per millorar.

- ☐ Sempre
- ☐ Sovint
- ☐ A vegades
- ☐ Mai

Registre de faltes de disciplina (Resolució de conflictes)

4. Comparativa

de

faltes

al

pati:

Nombre de faltes o incidències de convivència registrades al pati:

- a. Curs anterior: 11
- b. Curs actual: _____

Observacions sobre l'evolució dels conflictes i la seua resolució:

Qüestionari de tutoria (Cooperació, respecte i responsabilitat)

5. Autopercepció

de

convivència

i

gestió

de

conflictes:

a) Durant aquest mes, has tingut algun conflicte amb companys o companyes?

- ☐ Sí
- ☐ No

b) Si la resposta és sí, has pogut resoldre'l per tu mateix/a?

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ Amb ajuda d'un adult o mediador

c) Consideres que la convivència al teu grup és positiva?

- ☐ Sempre
☐ Sovint
☐ A vegades
☐ Mai

d) Necessites ajuda per millorar la teua relació amb algun company/a o per solucionar algun conflicte?

- ☐ Sí
☐ No

Si és sí, explica breument: _____

IMPACTE DEL PROJECTE

Per a donar visibilitat al projecte, en cas de ser aprovat, s'utilitzaran les xarxes socials del Centre, el nostre canal de Telegram, la pàgina WEB del Centre i a l'Instagram de l'AMPA.

Conclusions

Amb aquest projecte, el centre pretén fomentar uns patis actius, saludables i inclusius, on l'alumnat aprenga a conviure i a relacionar-se d'una manera positiva i respectuosa. Gràcies al suport de Caixa Popular, podrem oferir igualtat d'oportunitats i espais educatius més enriquidors per a tots i totes.

Bibliografía

- Allan, J. L., McMinn, D. & Daly, M. (2016). A bidirectional relationship between executive function and health behavior: Evidence, implications, and future directions. *Frontiers in Neuroscience*, 10, 1-13. doi:10.3389/fnins.2016.00386
- Busch, V., Loya, A., Lodder, M., Schrijvers, A. J. P., Van Yperen, T. A., & De Leeuw, J. R. F. (2014). The effects of adolescent health-related behavior on academic performance: A systematic review of the longitudinal evidence. *Review of Educational Research*, 84(2), 245-274. doi:10.3102/0034654313518441

- Centers for Disease Control and Prevention. (2013). Comprehensive School Physical Activity Programs: A Guide for Schools. Atlanta, GA: US Department of Health and Human Services.
- Collell, J., Escudé, C. (2006). Maltrato entre alumnos (I). Presentación de un cuestionario para evaluar las relaciones entre iguales. CESC Conducta y experiencias sociales en clase, *Àmbits de Psicopedagogia*, 18, pp 8-12.
- Deming, D.J. (2017). The Growing Importance of Social Skills in the Labor Market. *Quarterly Journal of Economics*. 132 (4) p. 1593-1640.
- Esteban-Cornejo, I., Martinez-Gomez, D., Garcia-Cervantes, L., Ortega, F.B., Delgado-Alfonso, A., Castro-Piñero, J. & Veiga, O.L. (2016). Objectively measured physical activity during physical education and school recess and their associations with academic performance in youth: the up&down study. *Human Kinetics Journal*, 14(4), 275-282. doi:<https://doi.org/10.1123/jpah.2016-0192>.
- Flores, G., Prat M. & Soler S. (2017). La visión del profesorado de Educación Física sobre la presencia del alumnado de origen extranjero en la escuela ¿oportunidad o problema? *Retos*, 31: 64-68
- Hyndman, B., Benson, A.C. & Telford, A. (2014). A guide for educators to move beyond conventional school playgrounds: the re-aim evaluation of Lunchtime Enjoyment Activity and Plan (LEAP) intervention. *Australian Journal of Teacher Education*, 39(1): 70-99. doi: <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2014v39n1.2>
- Jarrett, O. (2002). Recess in elementary school: what does the research say? ERIC Development Team. Recuperado de: <https://eric.ed.gov/?id=ED466331>
- Rhea, D.J. (2018). Effects of Multiple Recesses and Character Curriculum on Classroom Behaviors and Listening Skills in Grades K2 Children. *Frontiers in Education*, 3:9. doi:10.3389/feduc.2018.00009
- Salas, M.I. & Vidal-Conti, J (2018). Validació d'un qüestionari per avaluar el grau de benestar, de relacions, de salut i d'activitat física durant el temps d'esplai dels centres educatius. *Apunts. Educació Física i Esports*. 138,72-81
- Singh, A., Uijtendwilligen, L., Twisk, J. W., Van Mechelen, W., & Chinapaw, M. J. (2012). Physical activity and performance at school: A systematic review of the literature

including a methodological quality assessment. Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 166(1), 49-55. doi:10.1001/archpediatrics.2011.716

Sofi, F., Valecchi, D., Bacci, D., Abbate, R., Gensini, G. F., Casini, A., & Macchi, C. (2011). Physical activity and risk of cognitive decline: A meta-analysis of prospective studies. Journal of Internal Medicine, 269(1), 107-117. doi:10.1111/j.1365-2796.2010.02281.x